

УДК: 014: 001

СУЧАСНИЙ СТАН АГРАРНОЇ ОСВІТИ І НАУКИ В УКРАЇНІ

*О.О. Киричок, факультет економіки та менеджменту,
спеціальність “Менеджмент”, 2 курс
Науковий керівник – О.М. Труш, к.і.н, ст. викладач
кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
ВП Національного університету біоресурсів і природокористування “Ніжинський
агротехнічний інститут”*

У статті проаналізовано сучасний стан і проблеми аграрної освіти та університетської науки, визначено перспективи й стратегії їх подальшого інноваційного розвитку.

Ключові слова: аграрна освіта, наука, підготовка фахівців, інноваційний розвиток

Сьогодні основним ресурсом, який забезпечує зростання благополуччя суспільства та підвищення статусу країни, є знання і вміння, які не можуть бути ні передані, ні перерозподілені, тобто освіта й наука – фундамент інновацій і розвитку суспільства. В тріаді “освіта-наука-виробництво” – освіта та наука є визначальними елементами, бо саме вони формують інноваційно-мислячі кадри, які потім, розвиваючи виробництво, спонукають його до використання наукових розробок. Тобто в науково-інноваційному процесі кадри є первісною ланкою, але при підготовці нестандартно мислячих кадрів слід орієнтуватися на особистість, яка на основі старих знань репродукує нові. Варто відмовитися від надання лише кваліфікаційних знань, а навчитися в університетах розвивати інтелект і мислення майбутнього фахівця. Таким чином, подолання перешкод в інноваційному розвитку українського суспільства повною мірою можливо забезпечити за рахунок науково-освітніх проривів.

Питанням розвитку аграрної освіти і науки завжди приділялося багато уваги. Авторами наукових праць із зазначених проблем є П.І. Гайдуцький, В.М. Геєць, О.В. Крисальний, М.Й. Малік, В.Я. Месель-Веселяк, П.Т. Саблук, В.І.Власов, М.І.Кісіль, В.П. Ситник, О.М. Шпичак, К.І. Якуба та інші. Однак різноплановість публікацій, відсутність єдиного розв’язання проблем в умовах інтеграції аграрної освіти та університетської науки в європейський освітній простір спонукають до подальшого поглиблення дослідження.

Метою статті є аналіз сучасного стану аграрної освіти та науки в Україні, визначення перспектив і стратегій їх подальшого інноваційного розвитку.

Характеризуючи науковий потенціал галузі, можна відзначити, що у державі науково-дослідницька робота сільськогосподарських наукових установ здійснюється на більш ніж 100 тис. га землі, функціонує близько 800 науково-дослідницьких кафедр безпосередньо на виробництві, здійснюють дослідницьку діяльність 95 навчально-дослідницьких господарств.

Зосередивши увагу на питаннях законодавчої підтримки розвитку аграрної науки і освіти, можна відмітити, що у профільному міністерстві розроблено проект Концепції реформ і розвитку аграрної освіти та науки в Україні, яка повністю відповідає стратегічним напрямом Програми економічних реформ на 2010-2014 роки та Указу Президента України від 30.09.2010 “Про заходи щодо пріоритетного розвитку освіти в Україні”. У профільному парламентському Комітеті, триває робота щодо підготовки відповідних законодавчих документів, якими розвиток науки та освіти у вітчизняному АПК визнавався б пріоритетним напрямком роботи у цій галузі.

За даними Комітету, сьогодні до сфери управління Міністерства аграрної політики належать 23 вищі навчальні заклади 3-4 рівнів акредитації, з яких 11 мають статус національних, 91 коледжів і технікумів входять до складу аграрних університетів і 24

Матеріали Міжнародної студентської науково-практичної конференції «Перспективи розвитку аграрної вищої освіти України очима молодих науковців»

самостійних вищих навчальних закладів 1-2 рівнів акредитації. У галузі також функціонують 33 установи післядипломної освіти та 33 - з підготовки і підвищення кваліфікації робітничих кадрів. Навчальний процес забезпечують близько 14,6 тисяч науково-педагогічних та педагогічних працівників. Серед них майже дві третини - доктори і кандидати наук, майже 400 старших викладачів та понад 600 викладачів-методистів.

Контингент студентів становить понад 258 тисяч осіб, з них понад 123 тис. (або 47,7%) навчаються за державним замовленням, майже 71% студентів складає сільська молодь. Щорічний випуск молодих спеціалістів денної форми навчання становить близько 13 тис. в університетах та понад 16,2 тис. осіб - в технікумах і коледжах, направлення на роботу отримують більше 75 відсотків випускників, які навчалися за державним замовленням.

Невід'ємною складовою діяльності аграрних вищих навчальних закладів є наукові дослідження. З цією метою в структурі вищих навчальних закладів функціонують 14 науково-дослідних інститутів та 67 проблемних лабораторій, створені майже 400 кафедр на виробництві, інформаційно-консультаційні служби для сільськогосподарських товаровиробників. Аналіз галузевої структури науковців вищої кваліфікації України свідчить, що науковці вищої кваліфікації сільськогосподарського спрямування мають найнижчу частку серед загалу – 4,6%. Водночас ці науковці є найбільш залученими до виконання науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, на відміну від інших, про що свідчить, зокрема, показник зайнятості в науці: найактивнішими є вчені сільськогосподарських (0,588) і природничих наук (0,406).

Незважаючи на певне скорочення чисельності вчених в аграрному секторі й незадовільне стимулювання їхньої праці (рівень посадових окладів професорів в Україні становить 5-6 тис. грн на місяць, тоді як в Європі – 7 тис. євро; стипендії аспірантам – до 100 євро, при європейському рівні – 1000 євро), Україна досі посідає одне з перших місць в Європі за часткою науковців у робочій силі. Обсяг бюджетного фінансування науки в Україні нижчий від

законодавчо встановлених норм (1,7% ВВП) і становить лише 0,4-0,5% ВВП. На університетський сектор науки нині припадає менше 7% загальних асигнувань на всю науку, а частка фінансування науково-технічних робіт в університетах дорівнює лише 3% загальних коштів на їхнє утримання, що значно нижче, ніж у розвинутих країнах. Така ситуація є загрозливою для України і може призвести до втрати країною науково-освітньої ідентичності, а отже – й інноваційних перспектив.

Аграрна освіта відіграє ключову роль у підготовці фахівців для агропромислового комплексу держави і тим самим створює передумови підвищення конкурентоспроможності галузі. Можна відмітити, що Україна прагне вийти на якісно новий рівень виробництва агропродукції, без розвитку ж науки і освіти та їх тісного взаємозв'язку з виробництвом це зробити неможливо.

Сьогодні рівень підготовки фахівців для АПК не в повній мірі відповідає соціально-економічним потребам суспільства, рівню розвитку виробництва та продовольчої безпеки держави, якості життя і безпеки довкілля, що спричинено:

- недосконалою системою комплексного довго- та середньострокового прогнозування потреби у висококваліфікованих кадрах на ринку праці України;
- порушенням ланцюга безперервної освіти для забезпечення аграрної галузі від кваліфікованого робітника до фахівця найвищої ланки;
- невідповідністю рівня матеріально-технічної бази аграрних вищих навчальних закладів (ВНЗ), професійно-технічних навчальних закладів (ПТНЗ) та наукових установ потребам сучасного аграрного виробництва;
- недосконалістю механізму втілення наукових розробок в аграрне виробництво;
- недостатнім фінансуванням освіти та науки на видатки розвитку та соціальні потреби;

СЕКЦІЯ 3

«Гуманітарна складова становлення кваліфікаційних фахівців» «Освітні інновації та формування сприятливого соціального середовища»

- недосконалою системою та недостатньою участю виробників у підвищенні кваліфікації, перепідготовці персоналу, підвищенні кваліфікації та стажуванні педагогічних і науково-педагогічних кадрів;

- низьким рівнем заробітної плати та невирішеністю соціально-побутових питань на селі, внаслідок чого значна кількість випускників ВНЗ не закріплюється на виробництві.

На нашу думку, зазначені проблеми можна розв'язати за умови реформування аграрної освіти та науки на основі інноваційних підходів, що дозволить підвищити їх якість та результативність, сприятиме зростанню ефективності використання кадрового потенціалу галузі, забезпечить конкурентоспроможність агропромислового сектору економіки, підвищить добробут населення.

Зокрема, Верховній Раді можна розглянути питання щодо внесення змін до проекту нової редакції Закону “Про вищу освіту”, а саме:

- переглянути кількісні показники визначення типів вищих навчальних закладів і привести у відповідність до демографічної ситуації;

- не передбачати у законопроекті про внесення змін до Закону “Про здійснення державних закупівель” проведення тендерної процедури при формуванні державного замовлення в сфері освіти;

- внести зміни до Закону “Про вищу освіту”, виділивши для аграрних коледжів посади науково-педагогічних працівників “доцент”, “професор”.

Також найбільш вигідною стратегією подальшого довгострокового розвитку аграрної освіти і науки може стати стратегія інноваційного розвитку, яка відображатиме економічну доцільність сучасного стану розвитку суспільства, включаючи задоволення освітніх потреб населення, особливо сільського, в його мобільності, потреби в насиченні аграрного сектора економіки спеціалістами нової формації, сучасними науковими досягненнями, а також необхідності підвищення міжнародної конкурентоспроможності аграрної освіти і університетської науки.

Зокрема, перспективним є розвиток навчально-практичних центрів аграрних ВНЗ по підготовці кадрів робітничих спеціальностей для агропромислового комплексу регіону з подальшим використанням відповідної матеріально-технічної бази для набуття робітничих професій студентами ВНЗ. Мережа таких центрів також сприятиме популяризації та впровадженню новостворених сучасних екологічно безпечних і енергозберігаючих технологій, що створені вченими в аграрному секторі.

Закріпленню наукового потенціалу галузі сприятиме і створення університетів дослідницького типу, підтримка розвитку науково-навчальних центрів, що здійснюють поглиблену наукову підготовку висококваліфікованих фахівців і забезпечують виконання конкурентоспроможних наукових розробок. При цьому слід виділити за регіональною ознакою ті аграрні ВНЗ, які мають потенціал для координації наукових досліджень у регіоні.

Отже, чим вищий рівень освіти молодої людини, тим більше вона надає новітніх пропозицій та успішніше використовує інновації (застосовує нове обладнання, матеріали, технології, у тому числі інформаційні, нові підходи, раціоналізаторські “знахідки” тощо) як у професійній діяльності на основному робочому місці, так і поза ним. Тому необхідно сконцентрувати всі зусилля держави, науково-освітніх установ, товаровиробників на відновлення й закріплення позицій аграрної освіти і науки, що в результаті забезпечить Україні зростання економіки, а в сукупності сприятиме підвищенню соціальних стандартів життя кожного громадянина нашої держави.

Список літератури

1. Шебанін В.С. Стратегія інноваційного розвитку аграрної освіти і науки в сучасних умовах // Економіка АПК. – 2007. – № 5. – С. 33-35.
2. Саблук П.Т. Міжнародний рух капіталів і залучення в Україну прямих іноземних інвестицій / Саблук П.Т., Власов В.І., Кісіль М.І., Приб К.І. // Економіка АПК. – 2008. – №9. – С. 3-14.
3. Шебанін В. С. Освіта та наука як рушійні фактори інноваційного розвитку аграрної сфери України // Економіка АПК. – 2010. – №3.

Проанализированы современное состояние и проблемы аграрного образования и университетской науки, определены перспективы и стратегии их дальнейшего инновационного развития.

Ключевые слова: *аграрное образование, наука, подготовка специалистов, инновационное развитие*

The current state and problems of agrarian education and university science are analysed. The prospects and strategies of its further innovation development are defined.

Key words: *agrarian education, science, preparation of specialists, innovative development*

THE MODERN CONSISTING OF AGRARIAN EDUCATION AND SCIENCE IS OF UKRAINE

O.A. Kirichek